

Marcel-Valeriu BENE

## UN ROMÂN DIN DIASPORA: TRAIAN VUIA

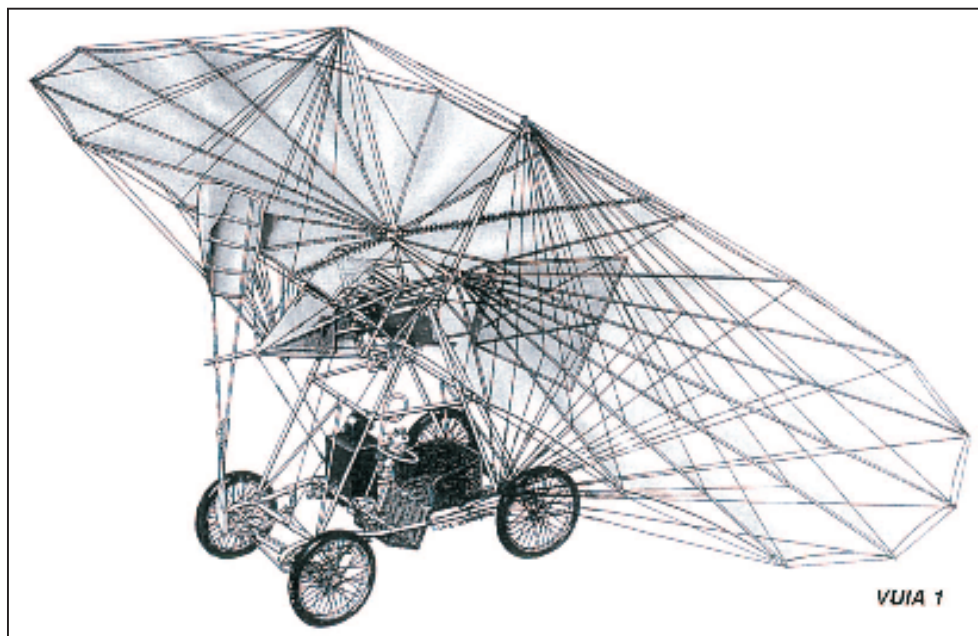
Încerc să consemnez – pentru revista Muzeului „Casa Mureșenilor“ din Brașov – câteva date privind excepționala activitate a românului Traian Vuia, stabilit în Franța, ca inginer și, mai ales, ca aviator. A fost primul din lume care, cu un aparat de zbor inventat și construit de el, a reușit să se ridice de la sol.

S-a născut în Banatul românesc în anul 1872, la 7 august. Urmează liceul la Lugoj și încă din această perioadă se dedică studierii zborului cu aparate mai grele decât aerul. Construiește un triciclu cu aripi, cu derivă, dotat cu un motor cu care spera să se poată desprinde de pământ. De remarcant cuvintele lui: „Din copilărie am avut credința fermă, chiar certitudinea, că voi putea rezolva problema zborului cu mijloace mecanice“.

După ce a obținut diploma de bacalaureat în 1892, pleacă la Budapesta cu o bursă „Emanoil Gojdu“, urmează studiile la Școala Politehnică și, în același timp, cursurile Facultății de Drept.

La finele studiilor, obține diploma de doctor în științe tehnice și în drept și pleacă la Paris cu al său „automobil înaripat.“

Parisul era, în acel timp, fruntea invențiilor și pionierilor în aviație. Aici, în 1903, își expune minunatul său proiect de aparat zburător, dar, din păcate, teoria sa este respinsă de Academia Franceză, părând o utopie. Fără să-și piardă entuziasmul din cauza acestui refuz, încurajat și susținut economic de români din Paris (Gheorghe Dobrin și Coriolan Brediceanu), construiește prototipurile „Vuia 1“, „Vuia 1 bis“ și „Vuia 2“, executate în atelierele Hockenjos & Schmidt.



Visurile lui devin realitate la 18 martie 1906. Cu aparatul lui se lansează și se ridică la 60 de centimetri de la pământ și zboară pe o distanță de 12 metri.

Deci un aparat mai greu decât aerul, pilotat de un om, a zburat pentru prima dată în lume! Și omul acesta a fost român!

În Statele Unite, frații Wright au făcut mai înainte mici zboruri cu aparatele lor, dar catapultați, ei nu s-au ridicat singuri deasupra pământului.

În 26 octombrie, același an, Santos-Dumont realizează cu avionul lui ceva mai mult: un parcurs de 60 de metri la o înălțime de 3 metri, însă trebuie reținut, Vuia efectuase zborul cu 6 luni înainte.

Dar, tragic destin, Vuia este ignorat de toți, meritul primului zbor cu un aparat mai greu ca aerul fiind atribuit fraților Wright. O mare nedreptate făcută lui Vuia și științei române, așa cum de altfel s-a întâmplat și mai târziu cu marele nostru savant, doctorul Paulescu – descoperitorul insulinei. (Cu toate dovezile indiscutabile și chiar recunoscute de unele foruri importante, că această descoperire îi aparține, ea a fost atribuită lui Best și Banting, cei care au publicat-o ulterior lui Paulescu.) E un destin nefast al savanților români, sau doar neluarea în seamă a celor ce provin dintr-o țară mică și îndepărtată?

Într-o situație materială precară din cauza investițiilor mari în construcția aparatelor de zbor, deziluzionat de nedreptate dar modest, Vuia pleacă din Paris și se stabilește la Montesson. Localitatea adăpostea un aerodrom unde putea să-și desfășoare activitatea. Și atunci, și azi, aici, este un mare centru al aviației militare franceze.

Cât a mai trăit, a fost mereu strâmtorat, greutatea materiale nu au încetat, susținut fiind doar de nemaipomenitele lui idei, pentru a căror realizare în continuare era nevoie de bani și iar bani. S-a stins, în cele din urmă, trist și nemulțumit.

Dacă lumea științifică l-a ignorat, comuna Montesson din vestul Parisului nu l-a uitat.

La centenarul primului zbor din lume cu un aparat mai greu decât aerul, când se împlineau și nouă decenii de la zborul lui Vuia, locuitorii comunei au organizat o impresionantă manifestare, la care am avut norocul să asist și eu.

Puțini români au luat parte, comemorarea nefiind popularizată de forurile române. Eu l-am anunțat pe prietenul Dr. Radu Dăscălescu din Düsseldorf, care a venit la Paris și amândoi ne-am dus la Montesson. Dintre autoritățile române a fost acolo ambasadorul nostru la Paris, un ministru adjunct de la București și un entuziast ziarist din țară, Cristian Crăciunoiu, care a publicat o reușită plachetă: *Traian Vuia, Un Rêve, Un Espoir, Une Certitude*.

Aș mai menționa și faptul că, dintre multele invenții ale genialului Traian Vuia, elicopterul său a fost testat în 1920. Deci importanța pe care a avut-o în industria aviatică nu e chiar dată la o parte, nici după ce el nu mai era pe această lume, care l-a nedreptățit atât de mult.

Festivitățile de care am amintit mai sus au avut loc la 6 martie 1996, într-o piațetă chiar la ieșirea din Montesson, piațetei dându-i-se denumirea „Traian Vuia“. Tot aici s-a pus și o placă comemorativă pentru inventator și invenția lui.

Primarul comunei a ținut o cuvântare plină de admirație și recunoștință față de celebrul concetățean al Montessonului, iar apoi prin fața plăcii memoriale proaspăt inaugurate au defilat, în sunetele fanfarei aviației, un grup de aviatori salutându-și precursorul.

În una din sălile Primăriei a fost inaugurat un muzeu al aviației, fiind expuse multe date privind lucrările și corespondența lui Vuia. A fost adus cu această ocazie și avionul „Vuia 2“,

împrumutat de la Muzeul Aviației al Franței. Numeroase fotografii au prezentat prototipurile inventatorului și varii scene de aviație, scene reprezentând încercările și locul unde s-a efectuat zborul, precum și diplomele lui Traian Vuia.

S-a trecut apoi în Piața Primăriei unde a urmat, timp de o oră, un concert al fanfarei aviației locale, la finele concertului fiind lansați porumbei într-un număr impresionant.

După o pauză, când participanții au putut vizita localitatea, au început festivitățile din Sala mare a Primăriei, festivități închinată comemorării zborului, cu alocuțiunile prefectului regiunii, primarului orașului, ambasadorului României și ministrului transporturilor. Din partea Aeroclubului francez a vorbit domnul Danielopolu, fiul marelui nostru Dr. Danielopolu, profesor de fiziologie, savant al Universității de Medicină din București în perioada interbelică.

Total s-a încheiat cu un bogat bufet oferit de Primărie, cu specialități fel de fel, stropite din belșug cu șampanie și alte licori divine.

Din cei prezenți abia dacă 2% au fost români, deși trăiesc destui în Franța, dar așa cum cei din țară nu au venit în număr mare, nici cei de aici nu s-au arătat mai interesați.

Dar localnicii, aflând că suntem conaționali ai lui Vuia, au venit la noi să ne spună ce mândri sunt de onoarea pe care le-a făcut-o un asemenea om de geniu când a ales localitatea lor pentru a lucra; ei toți cunosc realizările lui, învață la școală despre el, fiind admirat pentru marea lui modestie, și regretă că nu i s-a recunoscut paternitatea primului zbor cu un aparat mai greu decât aerul, pe care ei o consideră incontestabilă.

O puternică impresie mi-a făcut marele număr de ofițeri de aviație – niciodată nu am văzut atâția la un loc – îmbrăcați în uniforme de gală, arborându-și toate decorațiile întru prețuirea marelui aviator român.

Chiar dacă destinul a fost nedrept cu Traian Vuia, el este cel cu care nu doar francezii trebuie să se mândrească, ci, în primul rând, noi, românii, care nu trebuie să-l uităm, ci să-i aducem mereu întreaga noastră recunoștință pentru cinstea pe care a făcut-o neamului său.